

Violența la locul de muncă asupra imigrantelor române din Sicilia¹

■ ANIȚA GRIGORIU

[Spiru Haret University, Bucharest]

Abstract

The present study aims at analyzing the violence acts faced by Romanian immigrants in Italy at work. Most times, the Italian press was focused on reported assaults committed by Romanian immigrants and neglected abuses they are subjected to in the Peninsula. But here, since 2014, after several investigations published in the Italian media, public opinion is informed of the situation of thousands of Romanian women in Sicily, exploited and raped at work. Romanian immigrant women are seen as slaves for the Sicilians farms owners for whom they work. The research is based on press materials published in Gazeta Românească, and articles in the Italian press, over the period 2014-2015. The research has a practical implication, can be employed in related fields of communication sciences and media – social type, public policy – and addresses the researchers and policy makers in this field.

Keywords

workplace violence; immigrant;
public policy; aggressivity

Femeile din România, cel mai numeros grup de imigranți din Italia

Italia reprezintă una dintre atracțiile imigrației din Europa, cetățenii români constituind în prezent cel mai numeros grup de imigranți din Peninsula. Potrivit raportului anual realizat de Institutul Național de Statistică din Italia, datele privind populația de rezidenți români în Italia, pe sexe, la 1 ianuarie 2015, arată că dintr-un total de 1.131.839 de rezidenți, 487.203 de persoane sunt de sex masculin, iar 644.636 de persoane sunt de sex feminin. Datele denotă nu doar un număr mai mare de femei decât de bărbați, ci și faptul că femeile române sunt cele mai numeroase imigrante din Italia, după naționalitate.

Migrația este feminizată ca urmare a dreptului femeii de a pătrunde pe piața muncii internaționale și se face remarcată în țările în care rata șomajului este în creștere². Domeniile de lucru cele mai căutate pentru femei sunt în

1 Acest articol a apărut în limba engleză cu titlul „The Violence at work. Case study: Romanians in Italy”, *Annals of Spiru Haret University. Journalism Studies*, 19(1), 41-48 (Bucharest: România de Măine Foundation Press, 2018).

2 Alina Anghel, *Violență și sclavie modernă. Traficul de femei – perspectivă sociologică* (București: Universitară, 2011).

asistența socială: îngrijirea bătrânilor, bolnavilor sau copiilor, mai exact ocupație exercitată de o *badantă*, în menajerie și agricultură. De cele mai multe ori, femeile migrează cu scopul de a se realiza și dezvolta personal și profesional, de a scăpa de sărăcie, dar și „pentru a se elibera de povara căsnițiilor abuzive, de tradițiile patriarhale care le limitează libertatea și oportunitatea (...) Nu întotdeauna visurile sunt îndeplinite. Femeile ajunse în țările de destinație se confruntă cu o serie de probleme majore care destructurează întreaga imagine despre viitorul personal”³.

Violența la locul de muncă. Clarificări conceptuale

Creșterea numărului de imigranți într-un stat conduce la apariția de probleme sociale și la acte de violență. De pildă, o segregare importantă la nivel de locuință poate limita raporturile sociale dintre migranți și autohtoni conducând la neînțelegeri⁴. Imigranții sunt deseori victime, deoarece ei locuiesc în cartiere sărace în care actele de violență și abuzurile sunt frecvente. În general, atunci când vorbim despre violența la locul de muncă, asupra angajatorului planează posibilitatea unei acțiuni în justiție. Acest fapt, de obicei, ar trebui să fie un temei pentru care angajatorul să cunoască bine procedurile și să le respecte pentru a evita sau preîntâmpina un astfel de act. De asemenea, angajatul, care de cele mai multe ori este victimă, are obligația să se informeze cu privire la drepturile lui și să evite abuzurile, ori, după caz, să le reclame.

Violența are multiple înțelesuri și este prezentă deseori în viața individului și a grupurilor sociale. Potrivit autoarelor Ana Muntean și Anca Munteanu, violența încadrează două poziții precise: una a sursei de violență, identificată cu agresorul (călău, tortionar, terorist, criminal, autocrat sau tiran etc.) și alta a victimei, care poate fi ținta violenței sau poate suporta violența, chiar dacă nu îi este direct adresată. În ceea ce privește agresorul, în afară de intenție, gravitatea actului de violență ia în calcul forța fizică sau puterea cu care acesta amenință sau atacă victima, iar accesul agresorului la victimă sporește gradul de pericol și de traumă. În funcție de contextul socio-cultural, victima poate apela la serviciile de prevenție și intervenție în situații de violență, la legile și politicile sociale existente. Reprezentarea socială cu privire la violență, specifică unei anumite culturi, influențează recunoașterea violenței, raportarea față de ea, tolerarea sau chiar promovarea ei⁵.

Berkowitz⁶ extinde conceptul în domeniul științelor sociale și definește violența ca un comportament individual, ca o formă gravă de agresiune fizică, de maltratare a unei alte ființe umane, orientată spre dominare. Această definiție largă cuprinde atât acte de abuz în cadrul familial, cât și în cadrul unor grupuri sociale sau a unui individ la locul de muncă. Susanne Karstedt și Manuel Eisner⁷ se întrebă dacă se poate găsi o teorie generală a violenței umane. Acești autori supun cercetării existența unor reguli generale de manifestare, în anumite condiții, a violenței. Bufacchi⁸ sesizează două concepte ale violenței umane: unul „minimalist”, în care violența este văzută ca o forță distructivă intenționată și altul „comprehensiv”, în care violența se situează în raport cu nevoile umane, ca o violare, cu sau fără

3 Anghel, *Violență*, 111-112.

4 Roberta Cohen, Francis M. Deng, *Masses in Flyght: The Global Crisis of Internal Displacement* (Washington, DC: Brookings Institution Press, 1998).

5 Ana Muntean și Anca Munteanu, *Violență, traumă, reziliență* (Iași: Polirom, 2011), 13.

6 Leonard Berkowitz, *Aggression. Its causes, Consequences and Control* (New York: McGraw-Hill, 1993).

7 Susanne Karstedt și Manuel Eisner, „Is a General Theory of Violence Possible?”, *International Journal of Conflict and Violence* 3(2009): 4-8.

8 Vittorio Bufacchi, „Two Concepts of Violence”, *Political Studies Review* 3 (2005): 193-204.

intenție, a drepturilor omului de a avea acces la cele necesare satisfacerii nevoilor inerente naturii umane. Aici intervine necesitatea funcționării legilor, menite să protejeze și să promoveze drepturile omului și nevoile umane pentru o dezvoltare și o funcționare sănătoasă.

Violența la locul de muncă este întâlnită în diverse forme, de la limbaj abuziv, intimidări și amenințări la agresiune fizică și chiar omucidere. Cercetări aprofundate despre acest subiect aflăm pe parcursul ultimelor douăzeci de ani⁹. Așadar, în studiul de față voi aborda conceptul de violență în sensul de intenție distructivă, formă de agresivitate manifestă și violare a drepturilor omului.

Cele mai multe incidente de violență la locul de muncă apar în activități care implică vânzări cu amănuntul, aplicarea legii, activități de predare, sănătate, de transport și de securitate privată¹⁰. Incidența ridicată a violenței la locul de muncă într-un anumit sector de activitate sau într-o anumită regiune implică cercetări amănunțite, anchete și crește posibilitatea ca autoritățile să intervină în protejarea angajaților împotriva violenței și a abuzurilor.

În general, se disting patru factori care conduc la manifestarea violenței la locul de muncă¹¹:

1. factori care țin de deficiențe la nivel de instituție (organizare internă);
2. factori care țin de agresor;
3. factori care țin de victima (personalitate);
4. factori care țin de grupul social și comunitate.

Ca metode de prevenire a violenței la locul de muncă, Dannie B. Fogleman¹² propune angajaților următoarele acțiuni: respectarea cu atenție a procedurilor de angajare; menținerea unei atmosfere de respect și comunicare; încurajarea integrității la locul de muncă; stabilirea procedurilor de securitate; elaborarea unei strategii de management; stabilirea de politici scrise; antrenarea supravegheătorilor și managerilor în intervenții de criză; considerarea unui program alternativ de soluționare a litigiilor; punerea la dispoziția angajaților a programelor de asistență; elaborarea procedurilor pentru organizarea unei reuniuni disciplinare. Această listă de metode poate ajuta doar într-o anumită măsură, căci „în cazul în care o persoană este determinată să comită violență, nici una dintre măsuri nu este de natură să-l oprească.”¹³

Imigrantele române din Sicilia în atenția mass-mediei din Italia

Sursele oficiale arată că în Sicilia trăiesc 50.772 de imigranți români, dintre care 30.145 sunt femei (istat.it). Cea mai importantă provincie din Sicilia unde sunt concentrați români este Racusa, localitate situată în sudul Siciliei, cu o populație de 318.983 de locuitori în 2015. Aici se află circa 7.000 de imigranți români, dintre care, mai mult de jumătate sunt femei, însă statisticile neoficiale spun că numărul real

9 Annie Hogh, Eija Viitasara, „A systematic review of longitudinal studies of nonfatal workplace violence”, *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 14 (2005): 291–313, n. 3.

10 Corinne Peek-Asa, Carol W. Runyan, Craig Zwerling, „The role of surveillance and evaluation research in the reduction of violence against workers”, *American Journal of Preventive Medicine* 20 (2001):141–148.

11 Stale Einarsen, „The nature and causes of bullying”, *International Journal of Manpower* 20 (1999): 16–27.

12 Dannie B. Fogleman, „Minimizing the Risk of Violence in the Workplace”, în *Employment Relations Today* (John Wiley & Sons: Spring, 2000): 91-96

13 Bruce T. Blythe, Teresa Butler Stivarius, „Defusing Threats of Workplace Violence”, în *Employment Relations Today*, Wiley Periodicals: Published online in Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com), (2004): 63-70, 64.

de imigranți români este de trei ori mai mare. Principala ocupație a localnicilor este agricultura, regiune renumită pentru producția de roșii, care face exporturi în întreaga Europă, fapt care reprezintă anual o cerere a mâinii de lucru pe piața străină.

Tabel 1.

Populația de rezidenți români în Sicilia pe sexe, în perioada 1 ianuarie 2007-1 ianuarie 2015

Data înregistrării	Populația de rezidenți români în Sicilia pe sexe		
	Bărbați	Femei	Total
1 ianuarie 2007	759	2.574	3.333
1 ianuarie 2008	6.648	10.822	17.470
1 ianuarie 2009	10.737	16.870	27.607
1 ianuarie 2010	13.655	20.578	34.233
1 ianuarie 2011	16.301	24.000	40.301
1 ianuarie 2012	14.150	21.911	36.061
1 ianuarie 2013	16.383	24.624	41.007
1 ianuarie 2014	19.319	28.695	48.014
1 ianuarie 2015	20.627	30.145	50.772

Sursa: ISTAT.it

Table 2.

Populația de rezidenți români în Provincia Racusa pe sexe

Data înregistrării	Populația de rezidenți români în Provincia Racusa pe sexe		
	Bărbați	Femei	Total
1 ianuarie 2007	75	186	261
1 ianuarie 2008	787	1.027	1.814
1 ianuarie 2009	1.334	1.659	2.993
1 ianuarie 2010	1.898	2.200	4.098
1 ianuarie 2011	2.417	2.752	5.169
1 ianuarie 2012	2.058	2.429	4.487
1 ianuarie 2013	2.503	2.937	5.440
1 ianuarie 2014	2.934	3.575	6.509
1 ianuarie 2015	3.149	3.835	6.984

Sursa: ISTAT.it

Situația a mii de femei românce lucrătoare în fermele din Racusa a fost adusă în atenția opiniei publice și autorităților italiene de către revista italiană *L'Espresso*, în numărul din 15 septembrie 2014, prin ancheta intitulată „Violate în tăcerea câmpurilor din Ragusa, Noua oroare a sclavelor românce”, semnată de jurnalistul Antonello Mangano. Ancheta întreprinsă de *L'Espresso* arată o lume ce pare desprinsă din epoca feudală, în care femeile românce sunt tratate ca niște „sclave” de către patronii lor italieni, care se comportă ca niște stăpâni cu drept de viață și de moarte asupra lor, prin recurgerea la violență în diverse forme.

Pornind de la această devaloare, pentru a înțelege mai bine fenomenul violenței la locul de muncă asupra imigrantelor românce, am ales spre analiză texte apărute în *Gazeta Românească*, cel mai citit ziar românesc din Italia, din anii 2014 și 2015, care fac referire la situația româncelor din Sicilia, în explicitarea cărora întâlnim diverse acte de violență la care victima este supusă de către agresor. Obiectivele propuse în acest studiu vizează două puncte de referință: atitudinea angajatelor românce la locul de muncă și atitudinea patronului față de angajatele sale. Ipoteza

de lucru are în vedere următorul algoritm: lipsa de încredere în autoritățile locale și a unei implicații concrete în rezolvarea problemelor le determină pe lucrătoarele românce din Sicilia să nu-și denunțe patronii agresori.

Ziarul *Gazeta Românească* a relatat pe larg situația în care se află mii de românce care lucrează în fermele din Sicilia. În 2014, după ancheta întreprinsă de *L'Espresso*, *Gazeta Românească* a redactat 10 articole despre violența și abuzurile la care sunt supuse româncele, iar în 2015 - 15 articole. În majoritatea cazurilor româncele din Sicilia poartă apelativul de „slave”, din cauza condițiilor în care lucrează, a abuzurilor și a actelor de violență la care sunt supuse de către patronii lor. În accepțiunea de bază, potrivit lui Cohen¹⁴ sclavii se află „în imposibilitatea de a avea orice capacitate care să îi ghideze în exteriorizarea propriilor gânduri, dorințe sau a modului de a acționa. Totul se realiza cu acordul celui care îi era stăpân și avea drept de viață și de moarte asupra trupului și sufletului acestuia”. Așadar, în serele din Sicilia întâlnim o formă de sclavie modernă practică de fermierii italieni.

În urma analizei materialelor de presă reiese că drepturile și libertățile fundamentale ale imigrantelor românce în Italia sunt încălcate sistematic. Femeile românce care lucrează în fermele din Ragusa sunt supuse unor violențe fizice, psihice și verbale chiar și în fața propriilor copii, iar abuzurile sexuale pe care acestea le îndură sunt la cote alarmante. Din cauza violenței sexuale, localitatea Vittoria, acolo unde româncele merg să avorteze, ocupă primul loc din Italia în clasamentul avorturilor, deoarece „aroganța masculină a patronilor îi determină să nu folosească prezervativul”¹⁵. Un studiu efectuat de Associazione Diritti Umani¹⁶ arată că în Vittoria, localitate aflată în Provincia Racusa, medicii refuză să facă întreruperi de sarcină femeilor din motive de conștiință. Ele apelează fie la ginecologi din afara spitalului care vin în Vittoria o dată pe săptămână, fie la persoane neautorizate pentru acest tip de intervenție. Chiar și așa, localitatea este în top ca număr de avorturi, proporțional cu numărul de locuitori: circa 6 avorturi pe săptămână¹⁷ într-o localitate cu 63.092 de locuitori¹⁸.

Violențele psihice la care sunt supuse româncele de către patronii lor italieni sunt, poate, cel mai greu de îndurat. Potrivit mărturiilor făcute de angajate, proprietarii fermelor le amenințau deseori și le intimidau pentru a nu fi denunțați autorităților: „nu te plătesc pentru cât ai lucrat”, „te concediez”, „dacă spui cuiva, te omor”, „îți iau copiii, dacă nu te conformezi”, „îți otrăvesc copiii”, „nu-ți dau să mănânci”, „nu-ți duc copiii la școală”. Așadar, raportul angajată-patron este unul de supunere totală, după bunul plac al angajatorului, în timp ce angajata este umilită, violată și amenințată, trăind într-o continuă teroare. Pe lângă violențele pe care sunt obligate să le suporte din partea patronilor, femeile românce sunt și exploatate la locul de muncă, fiind plătite cu 20-25 de euro pe zi, încălcându-se astfel Contractul Național de Muncă Italian și cazate în condiții greu de rezistat: în magazine, barăci, grajduri dezafectate sau foste puncte de pază, cu încăperi lipsite de apă curentă. Cel care a anunțat pentru prima dată autoritățile italiene, în 2011, despre

14 Cohen, David, „Consent and sexual Relations in Classical Athens”, în A. E. Laiou (Ed.), *Consent and Coercion to Sex and Marriage in Ancient and Medieval Societies* (Washington, D. C.: Dumbarton Oaks, 1993), 5-16.

15 „Cazul miilor de românce violate în Sicilia a ajuns în Corriere: 6 avorturi pe săptămână. Românii nu constituie o comunitate capabilă să se apere”, *Gazeta Românească*, 24 octombrie 2014, <http://www.gazetaromaneasca.com/>, accesat la 26 martie 2017.

16 „Oroare pe câmpurile din Racusa, româncele exploatate și violate, denunțul revistei *L'Espresso*”, *Gazeta Românească*, 6 octombrie 2014, <http://www.gazetaromaneasca.com/>, accesat la 26 martie 2017.

17 „Cazul miilor de românce...”, *Gazeta Românească*, 24 octombrie 2014.

18 Potrivit ISTAT.it.

violența și abuzurile sexuale la care au fost supuse mii de românce venite să lucreze în fermele din Sicilia este preotul catolic Beniamino Sacco.

Analiza cazurilor de violență la locul de muncă asupra imigrantelor românce din Sicilia arată că aspectele pe care le evaluează acestea înainte de a părăsi locul de muncă țin de: posibilitatea găsirii unui nou loc de muncă pentru a se putea întreține, găsirea unei locuințe în care să se simtă în siguranță, asigurarea resurselor financiare pentru ele și familie, suportul emoțional necesar pentru a putea trece peste traumele produse de patronul agresiv, încrederea în autorități pentru siguranța propriei persoane și a familiei. Din cauza amenințărilor și a abuzurilor la care sunt supuse de către patroni, cele mai multe dintre imigrante se tem să solicite ajutorul autorităților. Deseori, angajatorii le determină să tacă, șantajându-le că vor fi concediate și supuse unor acte de violență mai mari decât cele precedente, atât ele, cât și familiile lor. În fapt, politicile privind abuzurile sexuale prevăd sancțiuni mai mari pentru continuarea abaterilor disciplinare¹⁹. Când victimele nu au încredere în reprezentanții legii și se tem de agresor, nu mai semnaleză abuzurile și din acest motiv crește vulnerabilitatea lor. Impactul asupra relațiilor sociale și interpersonale are ca efecte teama de oameni noi, retragerea din viața socială, lipsa de încredere, dificultăți de relaționare²⁰. Prin violență, victima este desființată, redusă la starea de obiect, lipsită de încredere în propriile forțe, iar spațiul său vital este invadat de agresor. Așa cum menționează Collins²¹, după distrugerea socială și emoțională urmează, în general, distrugerea fizică.

Reacții din partea societății civile și autorităților

În semn de protest față de abuzurile la care sunt supuse româncele, după ce povestea lor a ajuns în mass-media, prin denunțul revistei *L'Espresso*, italienii au refuzat să mai cumpere roșii siciliene²². De asemenea, diverse țări unde se exportau aceste produse au procedat la fel.

În octombrie 2014, deputați din diferite partide (PD, SEL, M5S) au avut interpelări în Parlament, condamnând „episoadele de violență cruntă”²³ și abuzurile la care sunt supuse imigrantele românce în Sicilia de patronii lor. Președinta Federației Străinilor din Italia a solicitat: „protecția româncelor; obligația Italiei de a le pune la adăpost pe femei, împreună cu copiii lor; însoțirea acestora în structuri protejate; daune fizice, morale și psihologice suferite în valoare de 50 de milioane de euro”²⁴. De asemenea, problematica violenței asupra imigrantelor românce din Sicilia a

19 Carmen Paludi, Michel Paludi, „Developing and Enforcing Effective Policies, Procedures, and Training Programs for Educational Institutions and Businesses”, in *Academic and Workplace Sexual Harassment: A Handbook of Cultural, Social Science, Management, and Legal Perspectives*, ed. M. Paludi and C. Paludi (Westport, CT: Praeger, 2003).

20 Kathy A. Hanisch, Charles L. Hulin, „Job Attitudes and Organizational Withdrawal: An Examination of Retirement and Other Voluntary Withdrawal Behaviors”, *Journal of Vocational Behavior*, 37(1990): 60–78.

21 Randall Collins, „Micro and Macro Theories of Violence”, *International Journal of Conflict and Violent*, vol. 3(2009): 10, n.1.

22 „Solidaritate internațională cu româncele sclave din Ragusa, unele țări nu mai cumpără roșii din Sicilia”, *Gazeta Românească*, 11 noiembrie 2014, <https://www.gazetaromaneasca.com/observator/actualitate/solidaritate-internaional-cu-romancele-sclave-din-ragusa-unele-ri-nu-mai-cumpr-roii-din-sicilia/>, accesat la 30 martie 2017.

23 „Mii de românce violate la Racusa, ministerul de Interne italian răspunde”, *Gazeta*, 24 octombrie 2014, <http://www.gazetaromaneasca.com/observator/observator/prim-plan/mii-de-romance-violate-la-ragusa-ministerul-de-interne-italian-rspunde.html>, accesat la 30 martie 2017.

24 „Mii de românce violate...”, *Gazeta*, 24 octombrie 2014.

intrat în atenția reprezentanților Consiliului European în Italia, în data de 20 februarie 2015, prin intervenția lui Leontin Cojocă, coordonator Regional Toscana al CNCRI și președinte al asociației CASCRI (Centrul de Asistență și Servicii a Cetățenilor Români în Italia), care a solicitat intervenția directă a Consiliului European în vederea aplicării și respectării drepturilor omului și a combaterii fenomenului de sclavie sau servitute. Astfel, în cazul românelor abuzate s-a cerut „necesitatea acestora de o mai mare grijă și siguranță, atât la nivel instituțional, cât și la nivel interpersonal, având în vedere în mod deosebit problematica violențelor fizice cât și psihice suferite de către acestea la nivel social și lucrativ”²⁵.

Cazul pare să fie închis din lipsă de probe, deoarece în urma verificărilor efectuate de Ambasada României în Italia și de Consulatul Român nu au fost înregistrate plângeri ale victimelor. Operatorii de teren care s-au ocupat de caz sunt însă de părere că denunțurile de violență sunt puține sau lipsesc pe motiv că „cine trăiește segregat, cu greu poate denunța violențele”²⁶.

Numeroase organizații văd necesar prevenirea și combaterea violenței la locul de muncă, însă nu se poate spune că majoritatea lor au politici eficiente și proceduri pentru a face față acestei probleme. Cu toate acestea, potrivit autorilor Michele A. Paludi, Rudy V. Nydegger, Carmen A. Paludi Jr.²⁷, este rezonabil să presupunem că înființarea unor programe performante, a unor medii de lucru mai sigure și o formare mai bună pot și ar trebui să reducă frecvența violenței la locul de muncă.

Aceste abuzuri apar pe fondul lipsei unor politici ferme care să le interzică patronilor agresori să-și continue activitatea, precum și a neimplicării prompte din partea autorităților. Statul italian, prin Prefectura din Ragusa, ca reprezentant al Guvernului în teritoriu, nu a luat nicio măsură concretă pentru protejarea românelor abuzate. Violența asupra imigranților la locul de muncă este întreținută ca urmare a necunoașterii reglementărilor legale și legislative în materie de muncă, a drepturilor femeilor într-un stat european, în lipsa de informare și, nu în ultimul rând, în lipsa unui mecanism de tutelă a statului pentru cetățenii săi aflați pe teritoriul altui stat.

Violența împotriva femeilor la locul de muncă este o problemă a societății, nu doar a actorilor direct implicați, de aceea atitudinea societății este extrem de importantă. Comunitățile locale prin reprezentanții lor, presa și diversele organizații civile pot semnala tergiversarea rezolvării acestor cazuri sau absența unor măsuri care să descurajeze abuzurile asupra femeilor ce revin autorităților responsabile cu respectarea drepturilor și libertăților omului.

BIBLIOGRAFIE:

Anghel, Alina, *Violență și sclavie modernă. Traficul de femei – perspectivă sociologică*, (București: Universitară, 2011).

Berkowitz, Leonard, *Aggression. Its causes, Consequences and Control* (McGraw-Hill: New York, 1993).

Blythe, Bruce T., Stivarius, Teresa Butler, „Defusing Threats of Workplace Violence”, *Em-*

25 „Sclavia femeilor române din Sicilia în atenția reprezentanței Consiliului European în Italia”, *Gazeta*, 24 februarie 2015, <http://www.gazetaromaneasca.com/integrare/integrare/voci-din-comunitate/sclavia-femeilor-romance-din-sicilia-in-atenia-rezentantanei-consiliului-european-in-italia.html>, accesat la 30 martie 2017.

26 „Deputați italieni în apărarea românelor: «Sunt necesare măsuri mai coerente»”, *Gazeta*, 11 mai 2015, <http://www.gazetaromaneasca.com/focus/focus/diaspora/deputai-italieni-in-apararea-romancelor-lsunt-necesare-msuri-mai-coerenter.html>, accesat la 30 martie 2017.

27 Michele A. Paludi, Rudy V. Nydegger, Carmen A. Paludi Jr., *Understanding Workplace Violence* (Westport, Connecticut, London: PRAEGER, 2006).

ployment Relations Today, Wiley Periodicals: Published online in Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com), 2004, 63-70.

Bufacchi, Vittorio, „Two Concepts of Violence”, *Political Studies Review*, 3 (2005), 193-204.

Cohen, David, „Consent and sexual Relations in Classical Athens”, in A. E. Laiou (Ed.), *Consent and Coercion to Sex and Marriage in Ancient and Medieval Societies* (Washington, D. C.: Dumbarton Oaks, 1993), 5-16.

Cohen, Roberta, Deng, Francis M., *Masses in Flyght: The Global Crisis of Internal Displacement* (Washington, DC: Brookings Institution Press, 1998).

Collins, Randall, „Micro and Macro Theories of Violence”, *International Journal of Conflict and Violence*, vol. 3(2009): 60-74, n.1.

Einarsen, Stale, „The nature and causes of bullying”, *International Journal of Manpower*, vol. 20 (1999): 16-27.

Fogleman, Dannie B., „Minimizing the Risk of Violence in the Workplace”, *Employment Relations Today*, John Wiley & Sons: Spring, 2000, 83-99.

Hanisch, Kathy A., Hulin, Charles L., „Job Attitudes and Organizational Withdrawal: An Examination of Retirement and Other Voluntary Withdrawal Behaviors”, *Journal of Vocational Behavior*, 37 (1990): 60-78.

Hogh, Annie, Viitasara, Eija, „A systematic review of longitudinal studies of nonfatal workplace violence”, *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 14 (2005): 291-313, n.3.

Karstedt, Susanne, Eisner, Manuel, „Is a General Theory of Violence Possible?”, *International Journal of Conflict and Violence*, 3 (2009): 4-8, n. 1.

Muntean, Ana, Munteanu, Anca, *Violență, traumă, reziliență* (Polirom: Iași, 2011).

Paludi, Carmen, Paludi, Michele, „Developing and Enforcing Effective Policies, Procedures, and Training Programs for Educational Institutions and Businesses”, in *Academic and Workplace Sexual Harassment: A Handbook of Cultural, Social Science, Management, and Legal Perspectives*, ed. M. Paludi and C. Paludi (Westport, CT: Praeger, 2003).

Paludi, Michele A., Nydegger, Rudy V., Paludi Jr., Carmen A., *Understanding Workplace Violence* (Westport, Connecticut, London: Praeger, 2006).

Peek-Asa, Corinne, Runyan, Carol W., Zwerling, Craig, „The role of surveillance and evaluation research in the reduction of violence against workers”, *American Journal of Preventive Medicine*, vol. 20 (2001): 141-148.

WEBGRAFIE:

ISTAT.it

www.gazetaromaneasca.com

http://espresso.repubblica.it/